

DE GULHEID
VAN DE
ZEEMEERMIN

STILTES

Na het etentje ging niemand meteen naar huis. Ik denk dat we zo van de maaltijd hadden genoten dat we hoopten dat Elaine ons alles weer van voren af aan zou opdienen. Dit waren mensen die we een beetje hadden leren kennen via Elaines vrijwilligerswerk – niemand van mijn werk, niemand van het reclamebureau. We zaten in de woonkamer en beschreven de hardste geluiden die we ooit hadden gehoord. Iemand zei dat het de stem van zijn vrouw was toen ze hem vertelde dat ze niet meer van hem hield en wilde scheiden. Iemand anders herinnerde zich het bonken van zijn hart toen hij een hartinfarct had. Tia Jones was op haar zevenendertigste grootmoeder geworden en hoopte nooit meer zoiets luidruchtigs te horen als haar huilende kleindochter in de armen van haar zestienjarige dochter. Haar man Ralph zei dat het elke keer pijn deed aan zijn oren als zijn broer in het openbaar zijn mond open deed, omdat zijn broer aan tourette leed en er dingen als ‘Ik masturbeer! Je penis ruikt lekker!’ uitflapte ten overstaan van volstrekt onbekenden in een bus, of tijdens een film, of zelfs in de kerk.

De jonge Chris Case draaide de zaak om en sneed het

onderwerp 'stiltes' aan. Hij zei dat het stilste wat hij ooit had gehoord de landmijn was die zijn rechterbeen afrukte buiten Kaboel in Afghanistan.

Verder had niemand iets over stiltes te melden. Er vóél nu zelfs een stilte. Sommigen van ons hadden zich niet gerealiseerd dat Chris een been had verloren. Hij liep mank, maar nauwelijks merkbaar. Ik wist niet eens dat hij in Afghanistan had gevochten. 'Een landmijn?' zei ik.

'Jawel, meneer. Een landmijn.'

'Mogen we eens kijken?' zei Deirdre.

'Nee, mevrouw,' zei Chris. 'Ik loop niet met landmijnen op zak.'

'Nee! Ik bedoel je been.'

'Dat is eraf geblazen.'

'Ik bedoel het stuk dat nog over is!'

'Ik zal het je laten zien,' zei hij, 'als je er een kus op geeft.'

Geschokt gelach. We kregen het over de bespottelijkste dingen die we ooit hadden gekust. Niets interessants. We hadden allemaal alleen maar mensen gekust, en alleen maar op de gebruikelijke plekken. 'Vooruit,' zei Chris tegen Deirdre, 'dit is je kans op de uniekste bijdrage aan het gesprek.'

'Nee, ik wil je been niet kussen!'

Hoewel niemand van ons het liet merken, denk ik dat we ons allemaal een beetje aan Deirdre ergerden. We wilden het allemaal zien.

Morton Sands was er ook bij die avond, en hij had zich er grotendeels buiten weten te houden. Nu zei hij: 'Jezus Christus, Deirdre.'

‘O, nou. Oké dan,’ zei ze.

Chris stroopte zijn rechterbroekspijp op, tot het omslag een bobbel ergens halverwege zijn dij vormde, en maakte zijn prothese los, een samenstel van chromen stangen en plastic riempjes dat aan zijn knie was bevestigd, die intact was en op een gruwelijke manier omhoog zwiepte om het gerimpelde uiteinde van zijn been te tonen. Deirdre ging op haar blote knieën voor hem zitten, en hij schoof naar voren op zijn zitplaats – de bank, Ralph Jones zat naast hem – zodat de stomp vol littekens op een centimeter of vijf van Deirdres gezicht kwam. Nu begon ze te huilen. Nu waren we allemaal gegeneerd, een beetje beschaamd.

Bijna een minuut bleven we wachten.

Toen zei Ralph Jones: ‘Chris, ik herinner me dat ik je een keer met twee kerels tegelijk zag vechten voor de Aces Tavern. Zonder dollen,’ zei Jones tegen de rest van ons, ‘hij ging naar buiten met die twee kerels en sloeg ze allebei helemaal in elkaar.’

‘Ik heb ze misschien wat te hard aangepakt,’ zei Chris. ‘Ze waren allebei behoorlijk dronken.’

‘Chris, je hebt ze die avond alle hoeken laten zien.’

In het borstzakje van mijn overhemd had ik een geweldige Cubaanse sigaar. Ik wilde ermee naar buiten lopen. Het was een van onze beste etentjes geweest, en ik wilde de ervaring bekronen met ultiem rookgenot. Maar je wilt zien hoe zoiets afloopt. Hoe vaak ben je er getuige van dat een vrouw iets geamputeerds kust? Maar Jones had met zijn gepraat alles bedorven. Hij had de betovering verbroken. Chris duwde de prothese

weer op zijn plek en haalde de riempjes aan en deed zijn broekspijp goed. Deirdre stond op en veegde haar ogen droog en streek haar rok glad en ging zitten, en dat was dat. Het resultaat van dit alles was dat Chris en Deirdre, een maand of zes later, in het provinciehuis, in aanwezigheid van vrijwel de hele zelfde groep vrienden, in de echt werden verbonden door een trouwambtenaar. Ja, ze zijn man en vrouw. Jij en ik weten hoe dat komt.

MEDEPLICHTIGEN

Er schiet me een andere stilte te binnen. Een paar jaar geleden aten Elaine en ik bij Miller Thomas thuis, het voormalige hoofd van mijn reclamebureau in Manhattan. Precies – hij en zijn vrouw Francesca zijn hier ook terechtgekomen, maar beduidend later dan Elaine en ik –, vroeger mijn baas, nu een pensionado in San Diego. Bij het eten dronken we twee flessen wijn, misschien wel drie. Na het eten kregen we cognac. Vóór het eten kregen we cocktails. We kenden elkaar niet echt goed, en misschien gebruikten we de drank om ons daar overheen te helpen. Na de cognac begon ik scotch te drinken, en Miller dronk bourbon, en hoewel het zo warm was dat de centrale airco aanstond, verklaarde hij dat het een koude avond was en stak een vuur aan in zijn haard. Het kostte maar een spriets vloeistof en het afstrijken van een lucifer om een armvol stokjes aan het knetteren en laaien te krijgen, en daarna legde hij er een paar grote blokken op waarvan

hij zei dat het goed, gortdroog eikenhout was. ‘De kapitalist voor zijn smidse,’ zei Francesca.

Op een gegeven moment stonden we in het licht van de vlammen, Miller Thomas en ik, en keken hoeveel boeken we allebei op onze uitgestoken armen konden laten balanceren, die daar door Elaine en Francesca werden opgestapeld bij wijze van evenwichtstest waarvoor we beiden herhaaldelijk zakten. Het werd een krachtmeting. Ik weet niet meer wie won. We riepen steeds maar om meer boeken, en onze vrouwen stapelden ze op tot het grootste deel van Millers bibliotheek om ons heen lag op de vloer. Hij had een klein doek van Marsden Hartley boven de schoorsteenmantel hangen, een krankzinnig, voornamelijk blauw landschap in olieverf, en ik zei dat dat misschien niet de plek was voor zo’n schilderij, zo vlak bij de rook en de hitte, zo’n duur schilderij. En het was een meesterlijk schilderij bovendien, voor zover ik kon zien in het vage licht van lampen en vuur, te midden van boeken die over de hele vloer verspreid lagen... Miller was beledigd. Hij zei dat hij had betaald voor het meesterwerk, het was zijn eigendom, hij kon het ophangen waar hij maar wilde. Hij ging vlak voor de vlammen staan en haalde het schilderij van de muur en draaide zich naar ons om terwijl hij het voor zich hield en verklaarde dat hij het als hij wilde zelfs in het vuur kon gooien en het daar kon laten liggen. ‘Is het kunst? Zeker. Maar luister,’ zei hij, ‘kunst is niet de eigenaar. Ik heet geen Kunst.’ Hij hield het doek horizontaal als een dienblad, met het landschap omhoog, en daagde de vlammen ermee uit door

het erin te steken en er weer uit te trekken... En het gekke is dat ik een paar jaar eerder een bijna identiek verhaal had gehoord over Miller Thomas en zijn geliefde landschap van Hartley, over een avond die heel erg leek op deze, de cocktails en wijn en cognac en nog meer sterkedrank, de ruwe gesprekstoon, de her en der liggende boeken, en ten slotte Miller die zijn schilderij richting vlammen stak en het zijn eigendom noemde en dreigde het te verbranden. Die eerdere avond hadden zijn gasten hem weer met beide benen op de grond gepraat en had hij het schilderij terug op zijn plek gehangen, maar tijdens onze avond – waarom? – wist niemand van ons er iets tegen in te brengen toen hij zijn bezit als olie op het vuur gooide en zich omdraaide en wegliep. Er verscheen een zwarte vlek op het doek die zich uitbreidde tot een soort rokende plas waaraan piepkleine vlammetjes ontsproten. Miller zat in een stoel aan de andere kant van de woonkamer, bij de flikkeringen in het raam, en sloeg het van die afstand gade met een glas in zijn hand. Geen woord, geen beweging van iemand van ons. De houten lijst knapte met een prachtig geluid in de stilte terwijl het geweldige schilderij verteerde, eerst zwart en verwrongen, al gauw grijs en flakkerend, en toen was het vuur alles meester.

RECLAMEMAN

Vanochtend werd ik overvallen door zo'n treurnis om de snelheid van het leven – de afstand die ik heb afge-

legd vanaf mijn eigen jeugd, de hardnekkigheid van oude spijt, nieuwe spijt, het vermogen van mislukking om zich tot nieuwe vormen te verversen – dat ik de auto bijna in de prak reed. Toen ik uitstapte op de plek waar ik het werk doe waarvan ik niet vind dat ik er erg goed in ben, greep ik mijn aktetas te ruw beet en liet de helft van de inhoud in mijn schoot vallen en de helft op het parkeerterrein, en terwijl ik alles oprapte liet ik mijn sleuteltjes op de stoel liggen en sloot daarna de auto met de hand af – een oudemannengewoonte – zodat ze gevangenzaten in de RAV.

Op kantoor vroeg ik Shylene een slotenmaker te bellen en daarna een afspraak te maken met mijn ruggenman.

In het kwadrant rechtsboven in mijn rug heb ik een zenuw die af en toe bekneld raakt. De T4-zenuw. Deze zenuwen zijn niet zo dun als inktlijntjes; het zijn kabels zo dik als je pink. Deze raakt gevangen tussen gespannen spieren, en dagen-, zelfs wekenlang valt er weinig anders te doen dan aspirientjes slikken en me laten masseren en de chiropractor bezoeken. In mijn rechterarm voel ik een tinteling, een verdoving, soms een dofte, soort van gedempte foltering, of anders een vormeloze, verwarrende pijn.

Het is een teken: het gebeurt als ik over iets inzit.

Tot mijn verbazing wist Shylene alles van dat iets af. Ze vindt kennelijk tijd om haar bazen te googelen, en ze was erachter gekomen dat ik op het punt stond een prijs in ontvangst te nemen in, uitgerekend, New York – voor een reclametekensfilmpje voor tv. De prijs gaat

naar mijn vroegere team in New York, maar ik was de enige van ons die de plechtigheid zou bijwonen, misschien de enige die geïnteresseerd was, zoveel jaren na dato. Met dit kleine blijk van erkenning wordt de laatste hand gelegd aan een deprimerend beeld. De mensen uit mijn team waren naar andere teams gegaan, chiquere bureaus, grotere successen. Het enige wat ik in meer dan twee decennia had gedaan was voortsjokken totdat ik de grens van bepaalde veronderstellingen had bereikt en het welletjes vond. Ondertussen klonk het ach en ooh van Shylene, als een trotse verpleegster die verwacht dat je versted staat van alle gruwelijke procedures die het ziekenhuis voor je in petto heeft. ‘Bedankt, bedankt,’ zei ik tegen haar.

Toen ik de receptie binnenkwam, en gedurende deze hele transactie, droeg Shylene een opzichtig carnavalsmasker met lovertjes. Ik vroeg niet waarom.

Onze kantooromgeving is helemaal bijdetijds. Het hele bureau werkt onder één gigantisch grote koepel als een circus – niet hutjemutje, heel aangenaam, alles gegroepeerd rond een riante pauzeplek met flipperkasten en een basketbalring, en ’s zomers hebben we elke week een vrijmibo met gratis bier uit het vat.

In New York maakte ik commercials. In San Diego schrijf en ontwerp ik hoogglansbrochures, voornamelijk voor een groep resorts in het westen waar gegolfd wordt en paarden je over ruiterspaden voeren. Begrijp me niet verkeerd – Californië wemelt van de mooie plekken; het is een plezier die onder de aandacht te brengen van mensen die ervan kunnen genieten. Alleen, alsjeblijft, niet met een beknelde zenuw.

Als ik het niet meer uithoud neem ik de verdere dag vrij en bezoek het grote kunstmuseum in Balboa Park. Vandaag, nadat de slotenmaker me mijn auto weer in had geholpen, reed ik naar het museum en woonde een deel van een lezing bij in een van de zijzaaltjes, een vrouwelijke beoefenaar van outsiderkunst die tierde: ‘Kunst is mens en mens is kunst!’ Ik bleef vijf minuten luisteren, en het weinige dat ze begrijpelijk wist te maken verdiende het predicaat ‘oppervlakkig’ niet eens. Evenzogoed waren haar schilderijen slim opgezet, met ingewikkelde patronen, en coherent. Ik doolde van muur naar muur, nam nu en dan wat in me op, niet veel. Maar een uur of zo naar kunst kijken verandert altijd de manier waarop ik dingen achteraf bezie – vandaag bijvoorbeeld een groep geestelijk gehandicapte volwassenen die een rondleiding kregen met hun verwrongen, wapperende handen en scheve hoofden, en die zich tussen de werken bewogen als goedkope filmzombies, maar goede zombies, zombies met een geest en een ziel en dingen die hun belangstelling vasthielden. En buiten, waar ze gewoonlijk een heleboel grote metalen sculpturen hebben staan, werd het terrein ontgonnen voor nieuwbouw; een dragline die als een monster in het puin neusde, en een vrouw en kind die toekeken, roerloos, het jongetje dat op een bank stond met zijn glimlach en zijwaarts gerichte ogen en zijn moeder naast hem, die zijn hand vasthield, allebei zo stil, als een foto van een Amerikaanse ruïne.

Daarna had ik een sessie bij een chiropractor die verkleed was als kabouter.